

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน*

CAUSAL RELATIONSHIPS AFFECTING THE PERFORMANCE OF COMMUNITY ENTERPRISES IN NAN PROVINCE

เจนนภนต์ ภาควณิ, ศรวัสย์ สมสวัสดิ์*

Jenapon Pakpoom, Sorawat Somsawat*

สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ น่าน ประเทศไทย

Department of Management, Nan College, Uttaradit Rajabhat University, Nan, Thailand

*Corresponding author E-mail: sorawat.som@uru.ac.th

*Tel: 062-514-5559

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน 2) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน โดยศึกษากับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 360 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น ทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงสุด ($M = 5.69$, $SD = 0.911$) รองลงมา คือ การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ($M = 5.67$, $SD = 0.806$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งสองด้าน ขณะที่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย ($M = 5.27$, $SD = 0.836$) ตามลำดับ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $\chi^2 = 58.056$, $df = 42$, $\chi^2/df = 1.382$, $p - Value = 0.051$, $SRMR = 0.025$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.974$, $CFI = 0.996$, $NFI = 0.985$ โดยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.63$, $p < 0.001$) การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.40$, $p < 0.001$) ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.39$, $p < 0.001$) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม ($\beta = 0.25$, $p < 0.001$) ดังนั้นควรส่งเสริมเป็นผู้ประกอบการควบคู่กับการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ, ความสามารถทางนวัตกรรม, ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน, วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the levels of opinion regarding entrepreneurial orientation, innovativeness, and performance of community enterprises in Nan Province; and 2) investigate the causal relationships of entrepreneurial orientation and innovativeness affecting the performance of community enterprises in Nan Province. The study was conducted with a sample of 360 community enterprise entrepreneurs, selected through computer - generated simple random sampling. The research instrument was a questionnaire that was validated for content validity and reliability. Data were analyzed using structural equation modeling via a statistical software package. The findings revealed that the respondents had the highest level of opinion regarding innovativeness ($M = 5.69$, $SD = 0.911$), followed by entrepreneurial orientation ($M = 5.67$, $SD = 0.806$), with both dimensions being at a high level of agreement. Meanwhile, performance was at a moderately high level of agreement ($M = 5.27$, $SD = 0.836$). Regarding the causal relationships affecting the performance of community enterprises in Nan Province, the developed model demonstrated a good fit with the empirical data $\chi^2 = 58.056$, $df = 42$, $\chi^2/df = 1.382$, $p - Value = 0.051$, $SRMR = 0.025$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.974$, $CFI = 0.996$, $NFI = 0.985$. Specifically, entrepreneurial orientation had a significant positive direct effect on innovativeness ($\beta = 0.63$, $p < 0.001$) and performance ($\beta = 0.40$, $p < 0.001$), supporting the hypotheses. Concurrently, innovativeness had a significant positive direct effect on performance ($\beta = 0.39$, $p < 0.001$), supporting the hypothesis. Furthermore, entrepreneurial orientation had a significant positive indirect effect on performance through the mediating role of innovativeness ($\beta = 0.25$, $p < 0.001$). Therefore, promoting entrepreneurship alongside developing innovativeness should be encouraged as a crucial mechanism for enhancing operational performance.

Keywords: Entrepreneurial Orientation, Innovativeness, Performance of Community Enterprises, Nan Community Enterprises, Causal Relationships

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมุ่งเน้นการพลิกโฉมประเทศสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง (Resilience) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดหมู่ที่ 7 ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมถึงวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงในเวทีการค้า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) จึงมิได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการเท่านั้น แต่เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทั้งทรัพยากร ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความผูกพันทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและพึ่งพาตนเองในระดับฐานราก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป หัตถกรรม และผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 1,245 กลุ่ม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) กลับพบข้อจำกัดที่สำคัญในการดำเนินงานจากข้อมูลการประเมินศักยภาพ พบว่า วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านมากกว่าร้อยละ 60 ที่ยังคงเผชิญปัญหาด้านผลการดำเนินงานขาดความต่อเนื่องของยอดขาย และมีอัตราการต่ำ ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุหลักมาจากการบริหารจัดการที่ยังขาดการวางแผนกลยุทธ์เชิงรุก ผู้ประกอบการขาดทักษะการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ และยังไม่สามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายนอกได้อย่างเต็มที่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาเฉพาะตลาดนักท่องเที่ยวตามฤดูกาลและประสิทธิภาพแข่งขันด้านราคากับผู้ผลิตภายนอก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา นักวิชาการจำนวนมากได้ยืนยันว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และ ความสามารถทางนวัตกรรม เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Miller, D., 1983); (Covin, J.G. & Slevin, D.P., 1991); (Sellapan, P., 2021) โดยการศึกษาของ Rezaei, J. & Ortt, R. พบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Rezaei, J. & Ortt, R., 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทย อาทิการศึกษาของ ดุษฎี เทียมเทศ และคณะ, พนิดา ตันศิริ ที่พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการช่วยส่งเสริมศักยภาพด้านนวัตกรรม (ดุษฎี เทียมเทศ และคณะ, 2564); (พนิดา ตันศิริ, 2566) ขณะที่งานวิจัยของ ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ; ญัษฐลักษณ์ จันท์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ ยืนยันตรงกันว่าความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลกระทบต่อทางบวกโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565); (ญัษฐลักษณ์ จันท์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566) อย่างไรก็ตามจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าว พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้แบบแยกส่วน หรือศึกษาเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจอุตสาหกรรม และร้านค้าย่อยในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (รชนี คุณาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์, 2567) ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บูรณาการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะด้านการพึ่งพาทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดน่าน (ญัษฐลักษณ์ จันท์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566)

จากช่องว่างทางวิชาการและข้อจำกัดเชิงพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน เพื่อค้นหาข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่จะช่วยอธิบายกลไกการส่งผ่านอิทธิพลของความสามารถทางนวัตกรรมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปกำหนดแนวทางเชิงนโยบายแก่หน่วยงานสนับสนุน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานระดับจังหวัด ในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดน่านได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวทางทางการวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการวิจัยที่พัฒนามาจากการรวบรวมข้อมูลบนพื้นฐานของการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงการพัฒนากรอบแนวคิดจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมีลำดับขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปัญหาทางวิจัย การสร้างคำถามการวิจัย รวมถึงการพัฒนามาตรวัดจากการทบทวนวรรณกรรม การแจกแบบสอบถาม การประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา ตามโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model: SEM) และนำผลที่ได้มาอภิปรายสรุปผล และการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะแบบปลายปิด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประธานกลุ่ม ผู้บริหาร หรือตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 1,245 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นผู้บริหารหรือคณะกรรมการที่มีบทบาทในการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่ม สำหรับเกณฑ์การคัดออก คือ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ที่หยุดพักหรือยุติกิจการชั่วคราว

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากเกณฑ์ความเหมาะสมของสถิติขั้นสูงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอ้างอิงตามหลักการของ Schumacker, R. E & Lomax, R.G. ซึ่งระบุว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ควรมีสัดส่วนขั้นต่ำอย่างน้อย 10 ตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปรสังเกต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้มีข้อคำถามที่เป็นตัวแปรสังเกต (Observed Variables) รวมทั้งสิ้น 36 ตัวแปร เมื่อคำนวณตามเกณฑ์สัดส่วนดังกล่าว (36 ตัวแปรสังเกต $\times$ 10 ตัวอย่าง) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 360 ราย (Schumacker, R.E & Lomax, R.G., 2010) และผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยระบบคอมพิวเตอร์จากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 1,245 ราย จากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตรมากำหนดรหัสหมายเลข 1 ถึง 1,245 จากนั้นใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สร้างชุดตัวเลขสุ่มเทียม เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายให้ครบตามจำนวนที่กำหนด

ขอบเขตด้านตัวแปร/ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประกอบด้วยตัวแปร การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (คำถามปลายปิด 6 ข้อ) ส่วนที่ 2 มาตรวัดตัวแปร ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 12 ข้อ ด้านความสามารถทางนวัตกรรม จำนวน 15 ข้อ ผลการดำเนินงาน จำนวน 9 ข้อ (รวม 36 ข้อ) มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่ใช้มาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ตสเกล 7 ระดับ (Likert, R., 1970) ซึ่งแต่ละข้อความมีคำตอบให้เลือก 7 ระดับ ทั้งนี้มาตรวัดดังกล่าวได้มีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความตรงเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับตั้งแต่ 0.60

ความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดลอง (try out) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ แต่มีคุณสมบัติและลักษณะที่คล้ายคลึงกันจำนวน 30 คน ทั้งนี้เพื่อประเมินความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach alpha coefficient) (Hair, J. F. et al., 2010) กำหนดค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยผลการทดสอบ พบว่า ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีค่า $\alpha = 0.892$ ด้านความสามารถทางนวัตกรรมมีค่า $\alpha = 0.915$ และด้านผลการดำเนินงานมีค่า $\alpha = 0.884$ ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.924 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย (Likert 7 ระดับ)

ส่วนค่าคะแนนที่ได้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามระดับช่วงห่างหรือพิสัยค่าเฉลี่ย โดยกำหนดช่วงคะแนนตามเกณฑ์การคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) / จำนวนชั้น $(7 - 1)/7 = 0.8571$ (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2006)

ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.85	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.86 - 2.71	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.72 - 3.57	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
ค่าเฉลี่ย	3.58 - 4.43	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	4.44 - 5.29	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างมาก
ค่าเฉลี่ย	5.30 - 6.15	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย	6.16 - 7.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2569 โดยส่งแบบสอบถามออนไลน์และติดตามเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมารวม 390 ชุด มีผู้ยินยอมตอบแบบสอบถาม 385 ชุด (ไม่ยินยอม 5 ชุด) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และคัดกรองข้อมูล โดยคัดแบบสอบถามออกจำนวน 25 ชุด เนื่องจากพบข้อมูลสูญหาย (Missing Data) เกินกว่าร้อยละ 10 และมีลักษณะการตอบซ้ำรูปแบบเดิมทุกข้ออย่างผิดปกติ คงเหลือแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 360 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป คิดเป็นร้อยละ 100 ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา และดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปกำหนดรหัสของข้อมูล จากนั้นทำการลงรหัส และตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานให้ตรงตามข้อตกลงของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปรโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการตรวจสอบโมเดลโดยการวัด (Measurement Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งเป็นวิธีทางสถิติที่พยายามจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน (Factor) และช่วยลดจำนวนตัวแปรที่เหลือก็ปัจจัยหรือมีตัวแปรใดบ้างที่ควรอยู่ในปัจจัยเดียวกันในการวิเคราะห์จะใช้แบบ EFA (Exploratory Factor Analysis) หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA

(Confirmatory Factor Analysis) เพื่อเป็นการตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement Model) กล่าวคือ ข้อคำถามเหล่านี้สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดในเชิงโครงสร้างได้หรือไม่ เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่ค้นพบโดยหลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตรงกับโมเดลโครงสร้างหรือตรงกับทฤษฎีหรือไม่ (อภิญญา อิงอาจ, 2566)

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) ด้วยโปรแกรม AMOS ใช้พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยดูจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น และความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์ในแต่ละเส้น (ยุทธ igoวรรณ, 2569)

ผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแบบมาตรวัด ตัวแปรจะแสดงค่าดัชนีต่าง ๆ ได้แก่ค่า Chi - Square, Degree of Freedom, CMIN, GFI, CFI, SRMR, RMSEA ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบโมเดลที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับโมเดลทางทฤษฎี โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งถูกพัฒนาโดย (Hair, J. et al., 2006) สำหรับโปรแกรมทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ SEM ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังกล่าว

การทดสอบโมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อการประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluation The Data Model Fit) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง (Fit) ระหว่างโมเดลเชิงประจักษ์กับโมเดลทางทฤษฎีต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Non - Significant) คือ P - value มีค่ามากกว่า 0.05 เมื่อตรวจสอบแล้ว พบว่า โมเดลเชิงประจักษ์กับโมเดลทางทฤษฎีมีความสอดคล้องพอเหมาะพอดีกันให้ตรวจสอบค่าสถิติดังต่อไปนี้ร่วมด้วย ค่า Chi - Square/ Degree of Freedom (χ^2/df) ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2.00 (Marsh, H.W. et al., 1988) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (ยุทธ igoวรรณ, 2569) ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสมบูรณ์ที่นิยมใช้ได้แก่ GFI (Good of Fit Index) ซึ่งควรเข้าใกล้ 1 มากที่สุด (Tanaka, J. S. & Huba, G. J., 1985) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมพันธ์ ได้แก่ค่า CFI (Comparative Fit Index) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 - 1 แต่เข้าใกล้ 1 แสดงถึงความพอเหมาะพอดีของโมเดล (Bentler, P. M., 1990) ดัชนีวัดความสอดคล้องในรูปความคลาดเคลื่อนได้แก่ค่า RMR (Root Mean Square Residual) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (ยุทธ igoวรรณ, 2569)

การพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอค่าทางสถิติที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกด้าน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) พร้อมทั้งค่า T - Value และ P - Value และนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่า T - Value หรือ Critical Ratio (C.R.) และค่า Square Multiple Correlation ที่ได้จากการวิเคราะห์จัดทำเป็นสมการโครงสร้างของโมเดลการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยื่นขอผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผ่านการอนุมัติและเห็นชอบจากคณะกรรมการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี เอกสารรับรองเลขที่ HE - 027 - 2569 วันที่รับรอง 9 มิถุนายน พ.ศ. 2569 มาตรการการป้องกันผลกระทบด้านจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอคำยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนการเก็บแบบสอบถาม และหากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถาม สามารถขอถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับเนื่องจากการนำเสนอผลการศึกษานำเสนอเป็นภาพรวมไม่มีการอ้างอิงผลการวิจัยเป็นรายบุคคล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ความสามารถทางนวัตกรรม(INV)	5.69	0.911	เห็นด้วยมาก	1
ด้านผลิตภัณฑ์ (INV1)	5.74	0.884	เห็นด้วยมาก	1
ด้านตลาด (INV2)	5.71	0.902	เห็นด้วยมาก	2
ด้านกระบวนการ (INV1)	5.68	0.915	เห็นด้วยมาก	3
ด้านพฤติกรรม (INV4)	5.66	0.920	เห็นด้วยมาก	4
ด้านกลยุทธ์ (INV5)	5.64	0.932	เห็นด้วยมาก	5
การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (EO)	5.67	0.806	เห็นด้วยมาก	2
การดำเนินงานเชิงรุก (EO1)	5.72	0.795	เห็นด้วยมาก	1
ความเป็นตัวของตัวเอง (EO4)	5.68	0.810	เห็นด้วยมาก	2
ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (EO2)	5.65	0.804	เห็นด้วยมาก	3
ความกล้าเสี่ยง (EO3)	5.62	0.816	เห็นด้วยมาก	4
ผลการดำเนินงาน (FP)	5.27	0.836	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	3
ความสามารถในการทำกำไร (FP3)	5.32	0.825	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	1
การเติบโตของยอดขาย (FP2)	5.28	0.838	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	2
ส่วนแบ่งทางการตลาด (FP1)	5.21	0.845	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	3

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงสุด ($M = 5.69$, $SD = 0.911$) รองลงมาได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ($M = 5.67$, $SD = 0.806$) ซึ่งทั้งสองตัวแปรอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ขณะที่ด้านด้านการผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($M = 5.27$, $SD = 0.836$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อความผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อทำการสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Factoring: PCF) ทำการหมุนแกนองค์ประกอบมุมฉาก (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax method)

พบว่า ค่าสถิติ Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.921 แสดงว่าชุดข้อมูลที่นำกลับมาวิเคราะห์มีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .05$) แสดงว่ายอมรับสมมติฐาน H1 นั่นคือ ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

การสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยพิจารณาค่าร่วมกัน (Communalities) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิธีประมาณค่าแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood) และดำเนินการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor rotation) แบบมุมฉาก (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax method) พบว่า ค่าร่วมกันที่สกัดได้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.730 – 0.871

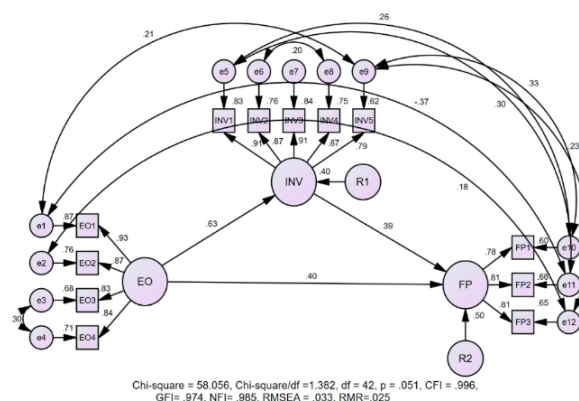

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) โดยคัดเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดขององค์ประกอบเดียวกันทำให้สามารถจัดองค์ประกอบออกมาได้ 3 องค์ประกอบ โดยมีการแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบที่ 1 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 12 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.735 - 0.868 องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถทางนวัตกรรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 15 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.730 - 0.871 องค์ประกอบที่ 3 ผลการดำเนินงาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 9 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.756 - 0.851

การตรวจสอบโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงแต่ละตัว โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standard regression weights : λ) ค่าความแปรผันที่สกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE หรือ ρ_v) ของน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละรายการ เพื่อพิจารณาความเชื่อถือได้ของมาตรวัดในการนำเสนอผลการตรวจสอบโมเดลการวัด ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor: CFA) เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement model) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน พบว่า ค่าดัชนีที่สำคัญในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนและผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อ และค่าความผันแปรที่สกัดได้เป็นค่าที่เหมาะสม มีค่าความน่าเชื่อถือได้ และมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนกในทุกตัวแปร

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model) ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนหัวดำน โดยตัวแปรของโมเดล ประกอบไปด้วย 1) ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (EO) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่ การดำเนินงานเชิงรุก (EO1) ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (EO2) ความกล้าเสี่ยง (EO3) และ ความความเป็นตัวของตัวเอง (EO4) 2) ด้านความสามารถทางนวัตกรรม (INV) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่ ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (INV1) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านตลาด (INV2) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกระบวนการ (INV3) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านพฤติกรรม (INV4) และ ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกลยุทธ์ (INV5) และ 3) ด้านผลการดำเนินงาน (FP) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด (FP1) ด้านการเติบโตของยอดขาย (FP2) และด้านความสามารถในการทำกำไร (FP3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ในกลุ่มรวมมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ภายหลังปรับโดยมีค่าดัชนีวัดความกลมกลืนดังนี้ $\chi^2 = 58.056$, $df = 42$, $\chi^2/df = 1.382$, $p\text{-Value} = 0.051$, $SRMR = 0.025$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.974$, $CFI = 0.996$, $NFI = 0.985$ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

จากภาพที่ 1 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรด้านความเป็นผู้ประกอบการ ด้านความสามารถทางนวัตกรรมและด้านผลการดำเนินงาน พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรต้นทุกเส้นทางมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ต่อตัวแปรตาม พบว่า ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุด ($\beta = 0.40, p < 0.001$) รองลงมาด้านความสามารถทางนวัตกรรม ($\beta = 0.39, p < 0.001$) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม ($\beta = 0.25, p < 0.001$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

H1: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.63, p < 0.001$)

H2: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.40, p < 0.001$)

H3: ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน ($\beta = 0.39, p < 0.001$)

นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.25, p < 0.001$)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสหกิจชุมชนจังหวัดน่านผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 5.69, SD = 0.911$) ผลงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการปรับตัวเชิงนวัตกรรมเป็นลำดับแรก เนื่องจากบริบทพื้นที่ของจังหวัดน่านขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงเร็ว กลุ่มตัวอย่างจึงมุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรท้องถิ่น อาทิ ส้มสีทอง มะไฟจีน กาแฟ และข้าวพื้นถิ่น ให้เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปมูลค่าสูง การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอและเครื่องเงินให้มีเอกลักษณ์ร่วมสมัย ตลอดจนการประยุกต์ใช้ช่องทางตลาดออนไลน์และการสื่อสารเรื่องเล่า Storytelling เพื่อดึงดูดใจผู้บริโภคยุคใหม่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Schumpeter, J. A. ที่ระบุว่านวัตกรรม คือ เครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อสร้างความแตกต่าง (Schumpeter, J. A., 1934) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ พบว่า ผู้ประกอบการแปรรูปสินค้าท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งพาขีดความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอด (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565)

ระดับความคิดเห็นต่อการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการโดยรวมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับรองลงมา ($M = 5.67, SD = 0.806$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านมีสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการสูง มีความพร้อมในการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อแสวงหาโอกาสใหม่ทางการตลาด มีความกล้าในการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเอง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบทฤษฎี

ของ Miller และ Covin and Slevin ที่อธิบายว่าการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ คือ ท่าทีเชิงกลยุทธ์สำคัญในการผลักดันให้องค์กรสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Miller, D., 1983); (Covin, J.G. & Slevin, D.P., 1991) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sellapan, P. ที่พบว่า คุณลักษณะด้านการทำงานเชิงรุกและการกล้าเสี่ยงเป็นแรงผลักดันหลักต่อการดำเนินธุรกิจ (Sellapan, P., 2021)

ระดับความคิดเห็นต่อด้านผลการดำเนินงาน เป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นด้านผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยค่อนข้างมาก ($M = 5.27$, $SD = 0.836$) ซึ่งแม้จะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีแต่ถือเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีกสองตัวแปร ผลดังกล่าวสะท้อนความเป็นจริงเชิงประจักษ์ว่า แม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านจะมีความตื่นตัวด้านความเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรมสูง แต่กระบวนการเปลี่ยนผ่าน ความคิดสร้างสรรค์ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเงินที่เป็นรูปธรรม เช่น อัตราการเติบโตของยอดขายและส่วนแบ่งการตลาดยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการต้นทุน ความต่อเนื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และความผันผวนตามฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Resource - Based View (RBV) ของ Barney, J. ที่ชี้ว่าการแปลงขีดความสามารถภายในองค์กรให้กลายเป็นความได้เปรียบที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากรและช่องทางสนับสนุนอย่างสมดุล (Barney, J., 1991)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม ($\beta = 0.63$, $p < 0.001$) มีค่าอิทธิพลที่มีขนาดสูงที่สุดนี้แสดงให้เห็นว่า จิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการเป็นแรงขับเคลื่อนต้นน้ำที่ทรงพลังที่สุดในการกระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านกล้าคิดค้นและพัฒนาวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ พนิดา ตันศิริ ได้ทำการศึกษามุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการความสามารถทางนวัตกรรมและความกล้าเสี่ยงส่งผลต่อผลการดำเนินงานบนช่องทางออนไลน์ในพื้นที่ย่านนวัตกรรมกล้วยน้ำไท ผลการศึกษาพบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ส่งผลทางบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พนิดา ตันศิริ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลลี แก่นจันตาที่ศึกษาการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการและการมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การให้ความสำคัญเรื่องการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และการมุ่งเน้นการเรียนรู้ นำไปสู่ความสามารถทางนวัตกรรม เกลลี แก่นจันตา และ Rezaei, J. & Ortt, R. พบว่า ปัจจัยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงที่ทิศทางบวกต่อ การมุ่งเน้นนวัตกรรมและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (เกลลี แก่นจันตา, 2565); (Rezaei, J. & Ortt, R., 2018)

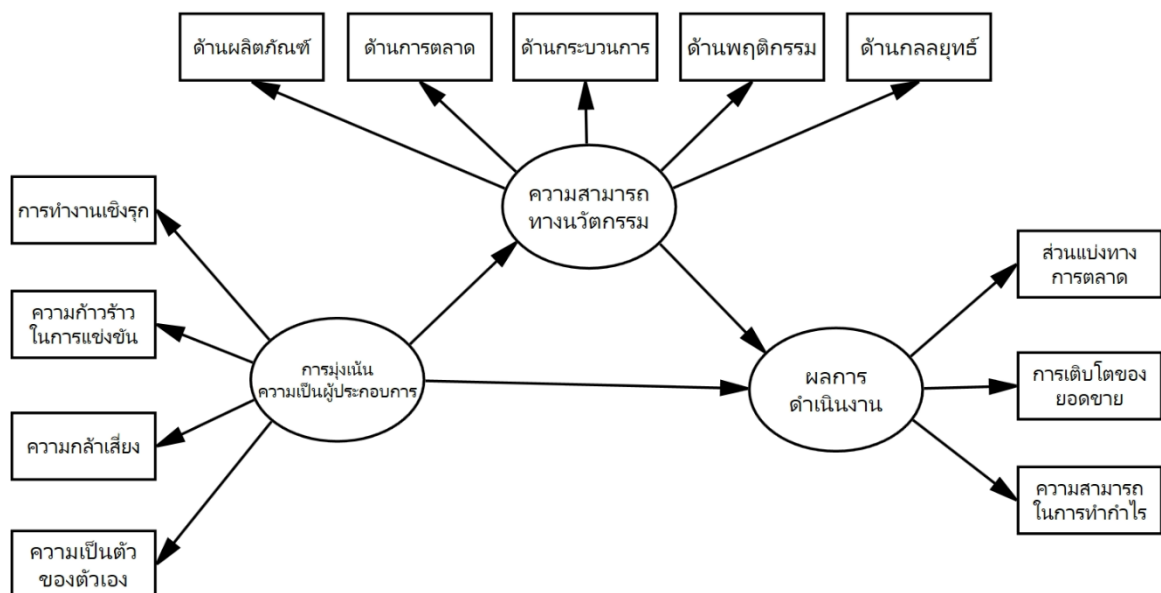
การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = 0.40$, $p < 0.001$) บ่งชี้ว่าการมีวิสัยทัศน์เชิงรุกและการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นสามารถส่งผลบวกโดยตรงต่อยอดขายและการทำกำไรของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน สอดคล้องกับการศึกษาของ รจณี คุณาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์ ทำการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธุรกิจร้านยาในเขตระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ระดับคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินและผลการดำเนินงานของลูกค้าของธุรกิจยาชุมชนในเขต EEC ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รจณี คุณาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์, 2567) สอดคล้องกับ Sellapan, P. พบว่า คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีผลต่อการดำเนินงานในธุรกิจร้านค้าปลีกประเทศอินเดีย ได้แก่ ด้านความมีอิสระในการบริหารคน ความกล้าเสี่ยง ความมีนวัตกรรม ความก้าวร้าวในการแข่งขัน และการทำงานเชิงรุก (Sellapan, P., 2021)

ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = 0.39$, $p < 0.001$) สะท้อนว่าการพัฒนานวัตกรรมทั้งด้านผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และการตลาด มีส่วนช่วยยกระดับความสามารถในการทำกำไรและขยายฐานลูกค้าได้อย่างแท้จริง พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ ได้ศึกษาผลกระทบของความสามารถเชิงนวัตกรรมและบุพปัจจัยต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย พบว่า ความสามารถเชิงนวัตกรรมมีผลกระทบทางบวกต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565) สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ ที่พบว่าความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยองเช่นกัน (ณัฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากทฤษฎีเดิมอย่างเป็นรูปธรรม โดยงานวิจัยในอดีตมักศึกษาผลกระทบของผู้ประกอบการและนวัตกรรมในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบแยกส่วน แต่งานวิจัยนี้ได้บูรณาการและยืนยัน โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน จะเห็นได้ว่าจังหวัดน่านมีบริบทและพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลนี้ ชี้ให้เห็นกลไกสำคัญ 3 ระดับที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในภาพที่ 2 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยขับเคลื่อนต้นน้ำ ประกอบด้วย การทำงานเชิงรุก ความเป็นตัวของตัวเอง ความก้าวร้าวในการแข่งขัน และความกล้าเสี่ยง ซึ่งทำหน้าที่เป็นชุมพลขับเคลื่อนการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวแปรส่งผ่านเชิงกลยุทธ์ ครอบคลุมนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ ด้านตลาด ด้านกระบวนการ ด้านพฤติกรรม และด้านกลยุทธ์ ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการแปลงวิสัยทัศน์ความเป็นผู้ประกอบการให้กลายเป็นรูปธรรม และผลการดำเนินงานเป็นผลลัพธ์ปลายน้ำ ที่สะท้อนผ่านความสามารถในการทำกำไร การเติบโตของยอดขาย และส่วนแบ่งทางการตลาด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ดังกล่าวเป็นการยกระดับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ประกอบการไม่สามารถมุ่งเน้นเฉพาะผลลัพธ์ปลายทางยอดขายและกำไรได้โดยตรง แต่จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการบ่มเพาะ ฝึกฝน พัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อจุดประกายให้เกิดการพัฒนาความสามารถทาง

นวัตกรรมจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมที่สำคัญในการแปลงศักยภาพภายในวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลสัมฤทธิ์ของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วยตัวแปร การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน ศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 ราย สรุปผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงที่สุด ($M = 5.69$, $SD = 0.911$) รองลงมา คือ การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ($M = 5.67$, $SD = 0.806$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งสองด้าน ขณะที่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย ($M = 5.27$, $SD = 0.836$) ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $\chi^2 = 58.056$, $df = 42$, $\chi^2/df = 1.382$, $p\text{-Value} = 0.051$, $SRMR = 0.025$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.974$, $CFI = 0.996$, $NFI = 0.985$ โดยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรมมากที่สุด ($\beta = 0.63$, $p < 0.001$) และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = 0.40$, $p < 0.001$) ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = 0.39$, $p < 0.001$) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม ($\beta = 0.25$, $p < 0.001$) จะเห็นได้ว่าความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวแปรที่เชื่อมการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการไปสู่ผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่มีบทบาทพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน และสถาบันการศึกษาในจังหวัดน่าน ควรมุ่งเน้นหลักสูตร บ่มเพาะเชิงปฏิบัติการด้าน การบริหารธุรกิจเชิงรุกและการยอมรับความเสี่ยง เพื่อเสริมทักษะการวิเคราะห์ แนวโน้มตลาด การคาดการณ์ความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และการบริหารต้นทุน กำไร อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยลดช่องว่างในการเปลี่ยนผ่านนวัตกรรมไปสู่ผลกำไรที่แท้จริง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านควรนำองค์ประกอบด้านนวัตกรรมทั้ง 5 ด้าน ไปปรับใช้ในการดำเนินงานจริง ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และกระบวนการ มุ่งเน้นการแปรรูปสินค้าเกษตรท้องถิ่น เช่น มะไฟจีน ส้มสีทอง กาแฟ ข้าวพื้นถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พร้อมทั้งพัฒนามาตรฐานการผลิตและบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองน่านร่วมสมัย นวัตกรรมตลาดและพฤติกรรม ส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเล่า Storytelling การทำตลาดดิจิทัลเชิงรุก และสร้างวัฒนธรรมในกลุ่มที่เปิดรับแนวคิดสร้างสรรค์จากคนรุ่นใหม่ เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าภายนอกตลอดทั้งปี รวมถึงผู้กำหนดนโยบายระดับจังหวัดควรบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดน่าน "เมืองแห่งความสุขและสร้างสรรค์" โดยจัดตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมชุมชนและช่องทางการตลาด เพื่อสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เทคโนโลยีการแปรรูป และการเชื่อมโยงโครงข่ายโลจิสติกส์ร่วมกับภาคเอกชน ช่วยยกระดับให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตเป็นผู้ประกอบการฐานรากที่แข่งขันได้ในระดับสากล และการวิจัยในอนาคตควรพิจารณาตัวแปร เช่น การสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ เครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ หรือความผันผวนของตลาด เข้ามาร่วมทดสอบโมเดล เพื่อเพิ่มอำนาจการพยากรณ์ผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงการขยายขอบเขตเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ควรนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้ไปศึกษาเปรียบเทียบในบริบทวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือหรือภูมิภาคที่มีบริบททางเศรษฐกิจต่างกัน เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและความเป็นสากล

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกวลี แก่นจันทา. (2565). ความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 14(1), 71-85.
- ณัฏฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข. (2566). ความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(3), 24-39.
- ดุขฎี เทียมเทศ และคณะ. (2564). อิทธิพลของการมุ่งเน้นการตลาดและการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และผลการดำเนินงานทางการตลาด. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 8(1), 1-14.
- ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ. (2565). ผลกระทบของความสามารถเชิงนวัตกรรมและบุปปัจจัยต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์, 14(3), 193-205.
- พนิดา ตันศิริ. (2566). การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และความกล้าเสี่ยงส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันบนช่องทางออนไลน์ในพื้นที่ย่านนวัตกรรมกล้วยน้ำไ้. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 29(1), 95-110.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2569). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รชนี คุณาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์. (2567). คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจร้านยาชุมชนในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารร้อยแก่นสารวิชาการ, 9(12), 739-753.
- อภิญา อิงอาจ. (2566). หลักการ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2569). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน จ.น่าน. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2569 จาก https://smce.doae.go.th/productcategory/SmceCategory.php?region_id=6&province_id=55&hur_id=&key_word=
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2569 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2006). *Research in education*. (10th ed.). London: Pearson Education.
- Covin, J.G. & Slevin, D.P. (1991). A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(1), 17-20.
- Hair, J. et al. (2006). *Multivariate Data Analysis*. (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Likert, R. (1970). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Reading in Fishbein*, 2017, 233-242. DOI:10.4324/9781315128948-23.

- Marsh, H.W. et al. (1988). Goodness of Fit in confirmatory factor analysis: the effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 10(3), 391-410.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in the types of firms. *Management Science*, 29(7), 770-791.
- Rezaei, J. & Ortt, R. (2018). Entrepreneurial orientation and firm performance: the mediating Role of functional performances. *Management Research Review*, 41(7), 878 - 900.
- Schumacker, R.E & Lomax, R.G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. (3rd ed.). New York: Taylor & Francis Group.
- Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sellapan, P. (2021). Delineating Entrepreneurial Orientation Efficacy on Retailer's Business Performance. *Management Decision*, 59(4), 858-876.
- Tanaka, J. S. & Huba, G. J. (1985). A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 38(2), 197-201.